

ویرانه‌ها و آوارگی‌ها

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

مقدمه

ایمان شناسی

از دیدگاه عملی

نشر نگاه معاصر

E. KANT

ترجمه‌ی عقیل فولادی

فهرست اجمالی

۷	علائم اختصاری به کاررفته توسط مترجم فارسی
۹	پیشگفتار مترجم فارسی
۱۱	درآمد
۳۳	یادداشت درباره متن و ترجمه [از L1]
۳۷	انسان شناسی از دیدگاه عملی
۳۹	مقدمه
۴۳	فهرست مطالب
۴۷	بخش ۱. آموزش انسان شناختی. درباره شیوه شناسایی امر درونی و بیرونی انسان
۴۹	کتاب ۱. درباره قوه شناخت
۱۵۷	کتاب ۲. احساس لذت و الم
۱۸۱	کتاب ۳. درباره قوه میل
۲۱۳	بخش ۲. مشخصات انسان شناختی. درباره شیوه شناسایی امر درونی انسان از امر بیرونی
۲۶۷	واژه نامه

پیشگفتار مترجم فارسی

کتاب حاضر، مطالب درس گفتارهای ایمانوئل کانت (۱۸۰۴-۱۷۲۴) فیلسوف بزرگ دوره جدید است که حدوداً ۲۵ سال آنها را تدریس کرده و پس از بازنشستگی به ناشر سپرده است. این درس‌ها برخلاف درس‌های معمول دانشگاهی نه تنها خشک و بی‌روح نبوده‌اند بلکه چندان جذابیت و طراوت داشته‌اند که با اینکه جزء درس‌های رسمی دانشگاه نبوده‌اند و مستمعان برای شرکت در آنها باید هزینه‌ای را پرداخت می‌کرده‌اند، همواره از کلاس‌های پرمخاطب کانت بوده‌اند. نیز چاپ نخست کتاب (۱۷۹۸) با اینکه ۲۰۰۰ نسخه بود چندان با استقبال مواجه شد که درست دو سال بعد ویراست دوم (۱۸۰۰) منتشر شد.

اثر حاضر شامل دو بخش است که بخش نخست شامل سه کتاب است. برخی از مطالب کتاب اول، چنین است: حس درونی، حواس بیرونی، تصورات ناآگاهانه انسان، ضعف‌ها و بیماری‌های روانی، نبوغ، نارسایی‌های روانی شناخت، و... (قوة شناخت)؛ در کتاب دوم به مباحثی مثل جامعه‌پذیری، آداب معاشرت، مد، تجمل‌گرایی و سایر امور مربوط به ذوق پرداخته می‌شود (احساس لذت و الم)؛ کتاب سوم حاوی مباحثی است مثل کارکرد عواطف، هیجان‌ها، بررسی خیرمادی انسان و به طور کلی مباحث مربوط به زمینه روان‌شناختی فلسفه اخلاق (قوة میل).

بحث محوری بخش دوم کتاب، شخصیت است و بدین منظور کانت نه تنها از شخصیت انسان‌های فردی (شامل مباحثی مثل مزاج‌های چهارگانه، قیافه‌شناسی) بحث می‌کند بلکه به مشخصه جنس‌ها [زن و مرد] و مشخصه اقوام یا ملل گوناگون و مشخصه نژادها و مشخصه نوع انسان نیز می‌پردازد؛ اموری که به غایت واپسین آدمیان مربوط می‌شوند و به مباحث فلسفه تاریخ و الهیات مربوط می‌شوند.

باری، مقصود این درس گفتارها، بهبود اخلاقی و فرهنگی دانشجویان بوده است و لذا طرح مباحث به گونه‌ای بوده که به دانشجویان در آینده زندگی کمک کند. با این همه، بی‌شک، این کتاب که گردآوری و تألیف نهایی آن پس از انتشار نقدهای سه‌گانه کانت و در دوره بازنشستگی وی بوده است از نگاه یا اشاراتی جامع‌نگرانه نسبت به کل نظام نقدی کانت و نحوه ارتباط بخش‌های مختلف آن خالی نیست چه اینکه مثلاً بخش اول کتاب نیز مطابق آن سه نقد، به سه بخش یعنی قوة شناخت، احساس لذت و الم، قوة میل تقسیم می‌شود. لذاست که برخی از پژوهشگران این کتاب را دارای اهمیتی محوری در کل پروژه کانتی

دانسته‌اند. به بیان منفرد کون (ر.ک: درآمد ایشان، در صفحات آتی)، ملاحظات انسان‌شناختی کانت، بُعد خاصی را به «معنای جهان‌وطنی» کل فلسفه وی می‌افزایند.

در ترجمه این کتاب، سه ترجمه انگلیسی (طبق مشخصات ذکر شده ذیل عنوان علائم اختصاری) مد نظر بوده است. متن معیار، ترجمه انتشارات کمبریج بوده است. البته این انتشارات، این کتاب را به دو شکل چاپ کرده است: یک بار مستقلاً (L1) و بار دیگر در ضمن مجلدی که بجز انسان‌شناسی، شامل آثار تاریخی و تعلیم و تربیتی است (L2). هر چند مترجم هر دو، یک نفر است، گهگاه میان آنها اندک تفاوت‌هایی دیده می‌شود که اگر نه همه، دست‌کم به مواردی که اهمیت داشته‌اند در ترجمه فارسی اشاره شده است. علاوه بر سه ترجمه انگلیسی مذکور، در اثنای کار به ترجمه انگلیسی دیگری نیز به قلم Kroeger دست یافتیم که پاره‌پاره در نشریه‌ای منتشر می‌شده است. گویا این ترجمه ناتمام مانده است یا دست‌کم من کامل آن را نیافتیم. به هر روی، مواردی که این ترجمه اختلافی درخور توجه داشته است در پانویس از روشننگری دریغ نکرده‌ام. استفاده از متن آلمانی (مشخصات کتاب‌شناختی آن ذیل عنوان علائم اختصاری آمده است) عمدتاً برای دقت در برگرداندن معادل‌ها بوده است.

لازم به توضیح است، همچنان‌که در «یادداشت درباره متن و ترجمه [از L1]» آمده است، مطالبی از پانویس‌ها که با نشان «حاشیه H:» یا «خط‌خورده در H:» آغاز شده است، در واقع، مطالب تکمیلی از نسخه خطی هستند که بر طبق خود L در گروه ذکر شده‌اند، و ملاحظات کانت در اینجا گهگاه حس یادداشت‌های اولیه شخصی را دارند، و همواره تابع قواعد دستوری نیستند و گهگاه فاقد نقطه‌گذاری پایانی‌اند (برای توضیح بیشتر به یادداشت لاودن مراجعه شود). باز همچنان‌که لاودن در یادداشت مذکور می‌گوید، دلیل اصلی برای چاپ آنها این فرض است که دست‌کم در مواردی آنها ما را به دیدگاه‌های ملاحظه‌شده خود کانت نزدیک‌تر می‌کنند. نسخه آلمانی در دسترس مترجم فارسی، فقط اندکی از چنین مطالبی را آورده است، لذا در اکثر موارد معادل‌های آلمانی آنها در دسترس نبوده است و چنانچه نیاز به ذکر معادل بوده، صرفاً معادل‌های انگلیسی لاودن در گروه آورده شده است.

باری، خواست مترجم، نمایش کاری بی‌نقص بوده است، ولی در واقع نمی‌داند که چنان خواستی به چه میزان تحقق یافته است. لذا پیشاپیش از هرگونه قصور و تقصیر در برگردان فارسی این کتاب، از خوانندگان عزیز پوزش می‌طلبم؛ با این امید که اگر خطایی یافت شد، برای اصلاح در چاپ‌های آینده، به وی تذکر داده شود.

صفحه‌آرایی وزین این کتاب، زاینده ذوق زیباشناختی جناب آقای امید سیدکاظمی و سخت‌کوشی ایشان است که بدین سان، نگارنده را رهین منت خویش ساخته است و لذا ایشان را سپاس می‌گویم. نیز سپاسگزارم جناب آقای اکبر قنبری مدیر محترم نشر نگاه معاصر را که در پیگیری کارهای مربوط از هیچ زحمتی دریغ نکرد.

عقیل فولادی

آبان ۱۳۹۷

درآمد^۱

خاستگاه‌های انسان‌شناسی از دیدگاه عملی

انسان‌شناسی چنان‌که امروزه فهمیده می‌شود، رشته‌ای است که به پژوهش رشد جسمانی و فرهنگی و اجتماعی و زبانی انسان‌ها از زمان‌های پیش از تاریخ تا امروز می‌پردازد؛ و پدیده‌ای نسبتاً جدید است که صرفاً در اوایل قرن نوزدهم جای خود را یافت. البته ریشه‌هایش را می‌توان در ثلث آخر قرن هجدهم ردیابی کرد. ولتر و مونتسکیو و کوندورسه^۲ در فرانسه، لرد کیمز و لرد مابادو و ویلیام رابرتسون^۳ در اسکاتلند، ایمانوئل کانت و گئورگ فورستر و کریستوف ماینرز و اریست پلاتنر^۴ در آلمان، از جمله مهم‌ترین کسانی بودند که به این قلمرو جدید پژوهش کمک کردند. سرانجام از نگرانی بنیادین جنبش روشننگری اروپا به جایی رسید که بدیل فهم الهیاتی از سرشت انسان تلقی می‌شد و از این باور نشأت می‌گرفت که پژوهش مناسب بشریت، انسان است نه خدا.

کانت کاملاً با این تصور جنبش روشننگری موافق بود، هر چند چنان‌که خواهیم دید، منکر اهمیت فراوان نگرانی‌های الهیاتی، برای فهم مناسب از سرشت بشر نبود. به هر روی، وی از نخستین متفکرانی بود که انسان‌شناسی را به منزله رشته مستقل آکادمیک در سطح دانشگاه تدریس کرد. هر چند انسان‌شناسی از دیدگاه عملی در اواخر قرن هجدهم در سال ۱۷۹۸ منتشر شد، وی تا آن زمان به مدت بیست و پنج سال درباره‌اش تدریس کرده بود. در واقع، نخستین درس‌گفتارش سالی پیش از کلیات تاریخ انسان^۵ کیمز در ۱۷۷۴ بود. و نگرانی وی راجع به مباحث انسان‌شناختی پیشتر در نخستین دوره جغرافیای طبیعی‌اش - ارائه شده در تابستان

۱. از L1 به قلم Manfred Kuehn.

2. Voltaire, Montesquieu, and Condorcet

3. Lord Kames, Lord Monboddo, and William Robertson

4. Immanuel Kant, Georg Forster, Christoph Meiners, and Ernst Platner

5. Sketches of the history of Man